

kroz anarhizam, i završava nihilizmom. Je li neko danas ateist, znaj ako je dosledan, sutra će biti anarhist, a prekosutra nihilist. A je li ko nihilist, znaj da je do njega došao od humanizma kroz ateizam.

Šta ostaje od čoveka, kada se iz tela njegovog izvuče duša? – Leš. Šta od Evrope, kada se iz tela njenog izvuče Bog? – Leš. Isterali su Boga iz vasiona, zar nije postala – lešina? Šta je čovek koji poriče dušu u sebi i u svetu oko sebe? Ništa drugo do – uniformisana ilovača, hodeći mrtvački sanduk od ilovače. Rezultat je poražavajući: zaljubljen u stvari, evropski čovek je najzad i sam postao – stvar. Ličnost je obescenjena i razorena; ostao je čovek – stvar. Nema celog integralnog, besmrtnog, bogolikog čoveka – stvar. Nema celog integralnog, besmrtnog, bogolikog čoveka, već sami razlomci čoveka, telesna ljuštura čoveka, iz koje je proteran besmrtni duh. Doduše, ljuštura je uglačana, politirana, tetovirana, ali je ipak ljuštura. Evropska kultura je obezdušila čoveka, oveštavila ga i mehanizirala. Ona mi liči na čudovišnu mašinu koja guta ljude i prerađuje ih u stvari. Finale je dirljivo tužan i potresno tragičan: čovek – bezdušna stvar među bezdušnim stvarima.

Takva je, u glavnom linijama svojim, kultura evropskog čoveka. A kakva je kultura evanđelskog, istorijskog, pravoslavnog Bogočoveka Gospoda Isusa? Na čemu počiva ona? – Ona sva počiva na Ličnosti Bogočoveka Hrista. Bog je postao čovek da bi čoveka uzdigao do Boga. To je početak i završetak, između kojih se kreće pravoslavna bogočovečanska kultura. Njena je deviza: Bogočovek da bude u svemu prvi. Ne samo Bog, niti samo čovek, već Bogočovek. Tu je oličeno i ostvareno najprisnije jedinstvo Boga sa povekom: tu niti se Bog potcenjuje na račun čoveka, niti čovek na račun Boga. Tu se postiže idealna ravnoteža i ostvaruje savršena harmonija između Boga i čoveka. Punoću i savršenstvo svoje ličnosti čovek postiže kroz sjedinjenje sa Bogočovekom. Bogočovečnost je jedina kategorija, kroz koju se pojavljuje sva mnogostruka delatnost pravoslavne kulture. Počinje se od Bogočoveka, a završava idealnim, integralnim, obogočovečenim čovekom. U